

УДК 343.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-234-243

Юлія ХРИСТОВА ©

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРАВОСУДДЯ

Висвітлено актуальні проблеми забезпечення безпеки правосуддя в Україні. За результатами аналізу національного законодавства, міжнародних документів, а також довідкової та наукової літератури запропоновано під міжнародними стандартами забезпечення безпеки правосуддя розуміти закріплені у міжнародних актах і документах норми, принципи, рекомендації, правила, критерії щодо забезпечення безпеки в будівлі (приміщеннях/території) суду, особистої безпеки та захисту професійної діяльності осіб, які здійснюють правосуддя (суддів і присяжних (беруть участь у його здійсненні) та їх близьких родичів, а також інших осіб, які сприяють його здійсненню, забезпечують функціонування суду та його безпеку, інших учасників судового процесу, систем даних та організаційних систем, у тому числі електронного правосуддя, від криміногенних ризиків, загроз і впливів.

До основних спеціальних міжнародних принципів забезпечення безпеки правосуддя доцільно відносити: а) забезпечення особистої безпеки суддів; б) забезпечення різних рівнів безпеки в будівлі (приміщеннях/території) судів (залежно від типу справи), а також зональних заходів безпеки; в) забезпечення державою належної ресурсної підтримки заходів, пов'язаних із забезпеченням гідного рівня особистої безпеки суддям; г) заборона неправомірного впливу на суддів, спонуки, тиску, погроз або втручання в діяльність судових органів під час вирішення переданих їм справ; д) забезпечення безпеки приватного життя й конфіденційності суддів; е) забезпечення безпеки і захисту систем даних та організаційних систем, у тому числі електронного правосуддя.

Ключові слова: правосуддя, безпека правосуддя, міжнародні стандарти, кримінологічна безпека.

Постановка проблеми. З метою узгодження з міжнародними стандартами сфери судочинства реформування судової системи України, конституційні основи якої були закладені у 1996 р., вже тривалий час перебуває у стадії реалізації, починаючи з проведення так званої «малої» судової реформи у 2001 р. [1, с. 3]. Сьогодні, в умовах суттєвої активізації процесів європейської та євроатлантичної інтеграції України, успішне проведення судової реформи стало однією з базових вимог Європейського Союзу для подальшого просування на цьому шляху, а тому набуло особливо важливого значення. Водночас, незважаючи на визначення основних засад та напрямів подальшого сталого функціонування та розвитку системи правосуддя України з урахуванням кращих міжнародних стандартів та практик [2], нині все ще залишаються без належного вирішення низка проблем щодо забезпечення безпеки правосуддя, яка є однією з основних гарантій його незалежності, а отже, запорукою як права на справедливий суд, так і сталого розвитку суспільства та держави загалом. Зокрема, результати аналізу практики вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя свідчать про те, що за період з січня 2018 р. по травень 2023 р. до Вищої ради правосуддя надійшло 1703 звернення про втручання в діяльність судді, 222 з яких було направлено до правоохоронних органів для вжиття заходів реагування щодо втручання в діяльність судді під час здійснення правосуддя, однак до суду за вказаними фактами було передано тільки чотири обвинувальних акти [3; 4]. Актуальність науково-теоретичної розробки обраної проблематики зумовлена потребою удосконалення кримінологічної діяльності уповноважених суб'єктів щодо забезпечення безпеки правосуддя в Україні відповідно до визнаних прогресивною міжнародною спільнотою

© Ю. Христова, 2023

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0001-5175-9242>

julia-3108@ukr.net

стандартів у цій сфері.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми, свідчить про вагомий внесок у науково-теоретичну розробку питання щодо впровадження в Україні міжнародних стандартів у сфері судоустрою та статусу суддів праць багатьох вітчизняних і закордонних учених. Зокрема, проблемам міжнародних стандартів судової влади у своїх дослідженнях приділили увагу багато фахівців у галузі судового права. Наприклад, В. Д. Бринцев у докторській дисертації на тему: «Система організаційного забезпечення судової влади України» (2010 р.) вперше у вітчизняній юридичній науці систематизував міжнародно-правові стандарти організаційного забезпечення судової діяльності, а також проаналізував стан їх імплементації у національну модель судової влади [5]. Міжнародні стандарти організації і функціонування судової влади, ефективності судової системи та їх значення під час проведення судової реформи в Україні досліджували В. Бабкова, Ш. Гасс, В. Городовенко, С. Короед, І. Кресіна, Ю. Крючко, І. Марочкін, Л. Москвич, І. Назаров, С. Прилуцький, П. Рудик, О. Саленко, Н. Сібілова та ін. Особливу зацікавленість викликають результати здійсненого О. Бордун аналізу міжнародних стандартів правосуддя для розробки організаційно-правового механізму забезпечення безпеки судової влади [6], а також кримінологічного дослідження В. С. Яковлевої, присвяченого проблематиці запобігання втручання у діяльність судових органів, у якому автор констатувала, що «ефективність впливу на криміногенний об'єкт досліджуваного явища корелює із широтою та глибиною впровадження у сфері правосуддя України усталених міжнародних та європейських стандартів незалежності діяльності судових органів» [7]. Водночас питання щодо міжнародних стандартів забезпечення безпеки правосуддя як об'єкта кримінологічного захисту не знайшли свого належного вирішення та обґрунтування в сучасній кримінологічній науці.

Метою статті є визначити зміст міжнародних стандартів забезпечення кримінологічної безпеки правосуддя.

Виклад основного матеріалу. Досягнення задекларованої нами дослідницької мети вимагає залучення до наукового аналізу таких категорій: «правосуддя» як об'єкт кримінологічного захисту, «кримінологічна безпека», «міжнародні стандарти». Зважаючи на той факт, що перше поняття було предметом нашого розгляду в попередній публікації, то, не вдаючись повторно до аналізу різних поглядів вчених з цієї проблематики та обґрунтування власної позиції, зауважимо, що до елементів «правосуддя» як об'єкта кримінологічного захисту доцільно віднести: професійну діяльність осіб, які здійснюють правосуддя (суддів і присяжних (беруть участь у його здійсненні) та їх близьких родичів), а також інших осіб, які сприяють його здійсненню (співробітників прокуратури, оперативних підрозділів, слідчого, дізнавача, детектива, захисника, представника особи, судового експерта, а також їх близьких родичів) та осіб, які забезпечують функціонування суду та його безпеку (співробітників Служби судової охорони, працівників апарату суду, членів Вищої Ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, а також працівників Державної судової адміністрації та Національної школи суддів України та їх близьких родичів), а також інших учасників судового процесу [8, с. 296].

Аналізуючи зміст поняття «кримінологічна безпека», необхідно наголосити вагомий внесок у його науково-теоретичну розробку таких учених, як О. Костенко, О. Литвинов, Т. Мельничук, С. Мозоль, М. Пахнін, О. Титаренко, В. Шаблистий, Т. Шевченко.

С. А. Мозоль, який дослідив феномен кримінологічної безпеки та наукові засади її забезпечення на рівні докторської дисертації, трактує це поняття як «стан та умову життєдіяльності системи, які визначаються якістю реалізації її саморегулятивних функцій; як здатність системи за несприятливих зовнішніх і внутрішніх кримінальних впливів зберігати стабільний, стійкий стан та характеризувати її можливості вирішувати проблеми безпеки життєдіяльності суспільства» [9, с. 223].

Т. Мельничук визначає кримінологічну безпеку як стан окремої особи, соціальної групи, держави або суспільства в цілому, за якого громада здатна контролювати криміногенні ризики, результативно протидіяти злочинним проявам та використовувати можливості сталого розвитку, не відчуваючи страху перед суспільно небезпечними загрозами [10, с. 135]

Інший вітчизняний науковець В. Шаблистий, досліджуючи безпековий вимір

кримінального права України, також акцентує на тому, що кримінологічна безпека повністю спрямована на створення адекватної сучасним кримінологічним процесам і явищам системи комплексного захисту громадян, суспільства, держави від різних загроз, більшість з яких вказані в Особливій частині кримінального закону [11, с. 87].

Належні засоби мінімізації та усунення негативних впливів на суддів під час відправлення ними правосуддя, спрямовані на ухвалення законного й обґрунтованого рішення є «гарантіями незалежності суддів» [12].

Результати аналізу запропонованих вченими (О. Литвиновим [13], Т. Мельничук [10], С. Мозолем [9], О. Титаренком [14], В. Шаблістим [11]) підходів щодо визначення поняття «кримінологічна безпека», змісту поняття «правосуддя» як об'єкта кримінологічного захисту, а також «гарантії незалежності суддів» дають підстави для висновку про те, що під кримінологічною безпекою правосуддя треба розуміти адекватний криміногенним ризикам, загрозам і впливам стан захищеності будівлі (приміщень/території) суду, особистої безпеки, професійної діяльності осіб, які здійснюють правосуддя (суддів і присяжних (беруть участь у його здійсненні) та їх близьких родичів), а також інших осіб, які сприяють його здійсненню (співробітників прокуратури, оперативних підрозділів, слідчого, дізнавача, детектива, захисника, представника особи, судового експерта, а також їх близьких родичів) та осіб, які забезпечують функціонування суду та його безпеку (співробітників Служби судової охорони, працівників апарату суду, членів Вищої Ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, а також працівників Державної судової адміністрації та Національної школи суддів України та їх близьких родичів), а також інших учасників судового процесу.

Питання з'ясування змісту поняття «міжнародний стандарт» також не знайшло однозначного вирішення. А огляд наукової літератури з цієї проблематики дає підстави для висновку щодо відсутності загальноприйнятої класифікації та вичерпного переліку міжнародних стандартів.

Треба наголосити, що в Україні на сьогодні є низка наукових правничих шкіл, які вивчають проблематику міжнародних стандартів у різноманітних сферах. Аналіз публікацій учених з означеної проблематики свідчить про те, що стосовно міжнародного права стандартизація: а) передбачає установлення вимог до відповідних процесів, порядку здійснення правовідносин; б) вимагає спільного підходу до уніфікації правил поведінки на основі угоди зацікавлених сторін, що повинні бути затверджені і визнані. Вже у перших міжнародних документах, що почали прийматися після створення ООН, був присутній термін «стандартні правила». Стандарти в міжнародному праві є універсально визнаними нормами, які, з одного боку, є мінімально допустимим консенсусом, а з іншого – зразками для наслідування [15, с.10, 14].

Хоча у загально соціальній контекстуалізації про стандарти часто говорять як про щось шаблонне, консервативне та обмежене, – проте саме стандартизація сприяє вільному розвитку всього суспільства, бо всупереч загальному негативному уявленню стандарти обмежують рух у гірший бік, до деградації, вносять порядок у дії й думки людини, спрощують і роз'яснюють найскладніші ситуації, забезпечують умови для взаєморозуміння та безпеки людей [16, с. 32].

Відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про стандартизацію» стандарт – нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері [17].

На думку вчених-конституціоналістів, отримавши визнання світової спільноти міжнародні правові документи стають так званими міжнародно-правовими стандартами [18, с. 142].

У зв'язку з вищевикладеним, проаналізуємо міжнародні правові документи щодо цього питання. Зауважимо, що міжнародні нормативно-правові акти не визначають окремого переліку стандартів забезпечення безпеки правосуддя, а самі стандарти містяться у різних за своєю юридичною силою та сферою застосування документах.

У кримінологічному аспекті найбільш значущі заходи, що проводяться ООН, є міжнародні конгреси з попередження злочинності та кримінального правосуддя, які проводяться раз на п'ять років відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН

1950 р. Саме ці конгреси ООН відіграють головну роль у виробленні міжнародних правил, стандартів та рекомендацій щодо попередження злочинності та кримінального правосуддя. На сьогодні було проведено 14 конгресів, рішення яких забезпечили належну наукову та правову базу міжнародному співробітництву в цій сфері, значною мірою сприяли міжнародному обміну досвідом з проблем попередження злочинності, діяльності органів кримінальної юстиції, законодавчих органів, пенітенціарних установ [19, с. 193–194].

Аналіз праць кримінологів дозволив визначити, що зміст міжнародних стандартів становлять: 1) «принципи», «рекомендації» [19, с. 193–194]., 2) «принципи», «підходи» «рекомендації» [20, с. 310]. Проаналізовані нами конгреси ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя [21; 22] дозволяють доповнити цей перелік «нормами», «правилами», «критеріями», «умовами» та «підставами», без яких не може ефективно здійснюватися забезпечення безпеки правосуддя.

Отже, методологія дослідження міжнародних стандартів забезпечення безпеки правосуддя повинна містити на початковому етапі аналіз і узагальнення «принципів», «підходів» «рекомендацій», «умов», «підстав», які визначені у міжнародних нормативно-правових актах, у тому числі щодо протидії злочинності та кримінального правосуддя, а на подальшому – їх виокремлення і класифікацію (в разі потреби).

Вчені-кримінологи вже зверталися до вивчення міжнародних документів для визначення стандартів протидії злочинності в різних аспектах. Зокрема, автори з'ясували принципи кримінологічної політики, принципи протидії злочинності, принципи запобігання злочинності, принципи профілактики злочинності, принципи попередження злочинності, принципи забезпечення кримінологічної безпеки тощо.

Щодо цих принципів вченими висловлювались різні думки: В. Голіна, С. Лукашевич, М. Колодяжний формулюють принципи державної кримінологічної політики (науковості, системності, законності, реальності, утилітаризму, економічної доцільності, комплексності, конкретності, гуманізму, динамізму, постійності, стратегічної цілісності, державності) [23, с. 38–42]; О. Джужа, П. Михайленко, О. Кулик з'ясували принципи попереджувальної діяльності (законність, гуманізм, наукову обґрунтованість, демократизм, диференціацію, своєчасність, плановість, комплексність) [24, с. 144]; Ю. Іванов та О. Джужа дослідили принципи запобігання злочинності (гуманізм, наукову обґрунтованість, законність, економічну доцільність, диференційованість, своєчасність, плановість, комплексність) [25, с. 165–166]; І. Даньшин, В. Голіна, О. Кальман, О. Лисодєд визначили основні вимоги до системи попередження злочинності (демократизм, гуманність, законність, обґрунтованість, економічна доцільність, радикальність, науковість і прогресивність, комплексність і диференціація, реальність і конкретність) [26, с. 123]; В. В. Голіна останнім часом називає їх принципами щодо системи запобігання злочинності і відносить лише окремі із названих (обґрунтованість, економічна доцільність, науковість і прогресивність, комплексність і диференціація, реальність і конкретність), а такі як демократизм, гуманність, законність, радикальність не згадує [27, с. 173]; С. Мозоль розкриває принципи забезпечення кримінологічної безпеки (законність, справедливість, рівність перед законом, забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина, співробітництво держави з неурядовими громадськими та міжнародними організаціями й окремими громадянами, пріоритет заходів, спрямованих на протидію злочинності, а також принципи оперативності, економії державного примусу, ефективності та науковості) [28] тощо.

Також заслуговує на увагу позиція О. Титаренка щодо міжнародних принципів, які він досліджував у розрізі програмування протидії злочинності. Екстраполяція висновків вченого щодо керівних принципів протидії злочинності [20, с. 305–306] дозволила нам з'ясувати загальні принципи щодо забезпечення безпеки правосуддя: 1) верховенство права – здійснення заходів щодо забезпечення безпеки правосуддя, не порушуючи права людини; 2) законність – здійснення заходів щодо забезпечення безпеки правосуддя у законний спосіб; 3) дотримання найвищих стандартів справедливості, гуманності, правосуддя і професійної поведінки; 4) відповідальність держави та суспільства за стан кримінологічної безпеки правосуддя; 5) взаємоузгодженість (внутрішня) елементів політики безпеки правосуддя між собою та соціально-економічною політикою країни (зовнішня узгодженість); 6) комплексність та скоординованість під час розробці стратегій, програм, планів щодо забезпечення

безпеки правосуддя; 7) координація взаємодії між суб'єктами забезпечення безпеки правосуддя на різних рівнях; 8) рівність усіх суб'єктів координаційної діяльності у сфері забезпечення безпеки правосуддя в ухваленні спільних рішень, постановці питань, внесенні пропозицій щодо розробки та реалізації відповідних стратегій та програм; 9) запровадження збалансованого підходу між проактивними і реактивними заходами впливу під час забезпечення безпеки правосуддя; 10) соціальна та ситуативна спрямованість заходів забезпечення безпеки правосуддя; 11) наукова обґрунтованість політики забезпечення безпеки правосуддя; 12) постійне удосконалення форм і методів забезпечення безпеки правосуддя; 13) принцип системного підходу, який полягає в тому, що безпека правосуддя розглядається як підсистема іншої складнішої системи, якою є протидія злочинності; 14) принцип безперервності та динамічності полягає в тому, що забезпечення безпеки правосуддя – це процес постійно діючий і постійно поновлюваний та змінний у відповідності до актуальних викликів; 15) залучення громадськості до профілактики щодо забезпечення безпеки правосуддя; 16) гласність у висвітленні результатів попереджувальної діяльності щодо забезпечення безпеки правосуддя; 17) розвиток міжнародного співробітництва; 18) підконтрольність та оцінювання діяльності щодо забезпечення безпеки правосуддя.

Крім зазначеного, міжнародне співтовариство визначає окремі елементи стандартів забезпечення безпеки правосуддя в міжнародних документах, присвячених стандартам незалежності судової влади та суддів, говорячи про «заборону неправомірного впливу, спонуки, тиску, погроз або втручання в діяльність судових органів під час вирішення переданих їм справ з будь-якого боку і з будь-яких би то не було причин», «гарантії безпеки судових органів» (пункти 2, 11 Основних принципів незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН (1985 р.) [29]), «надання державою ресурсів, потрібних для забезпечення суддям гідного рівня особистої безпеки» (п. 5 Рекомендацій щодо ефективного впровадження Основних принципів щодо незалежності судових органів, прийнятих резолюцією Економічної та соціальної Ради ООН 1989/60 та схвалених резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (1989 р.) [30]); про те, що «судді мають мати можливість діяти без будь-яких обмежень, впливу, тиску, погроз або прямого чи непрямого втручання», а також про «гарантування безпеки суддів» (пункти 22, 38 Рекомендацій СМ/Рес (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи «Державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки» [31]); «місцеві обставини або потреби, які стосуються безпеки суддів» (п. 46 Висновку № 8 (2006) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи з питання «Роль суддів у захисті верховенства права та прав людини в контексті тероризму» [32]); «безпеку офісу судді» (ст. 8 Загальної (Універсальної) хартії судді, ухваленої Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів (1999 р.) [33]); про те, що «відеоконференції з'язок може полегшити проведення судових засідань з погляду поліпшення безпеки» (п. 30 Висновку № 14 (2011) Консультативної ради європейських суддів «Судочинство та інформаційні технології» [34]); про те, що «процес і результати окремих оцінювань суддів повинні в принципі залишатися конфіденційними, щоб забезпечити незалежність судочинства та безпеку суддів» (п. 14 параграфу 49 Висновку № 17 (2014) Консультативної ради європейських суддів «Щодо оцінювання діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади» [35]); «безпеку систем даних та організаційних систем і відповідних випадках захист» (Розділ 1 Додатку до Рекомендацій Рес (2001) 2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічний спосіб [36]) «безпеку судових приміщень та інформації» (Контрольний перелік на тему сприяння правосуддя та судам, ухвалений Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (2008 р.)), [37, с. 569.]

Водночас, зважаючи на положення про те, що для належного забезпечення кримінологічного захисту правосуддя обов'язково необхідно враховувати специфіку будівлі суду для організації її захисту від криміногенних ризиків, загроз і впливів, важливе значення мають визначені Європейською комісією з ефективності правосуддя Ради Європи (СЕРЕЈ) Керівні принципи організації та доступу до судових приміщень (2014 р.). Зокрема, в зазначеному документі наголошено на важливості визначення рівня безпеки для кожного суду відповідно до типу справ, які він розглядає або розмежування в одній будівлі рівні обмеженого доступу, причому деякі зони мають суворіші заходи безпеки. По-друге, Європейською комісією з питань ефективності

правосуддя акцентовано на потребі диференціації заходів безпеки відповідно до трьох зон будівлі суду (публічної, обмеженої та охоронної). Зокрема, що доступ до публічної зони може бути необмеженим або передбачати прохід відвідувачів через ворота безпеки, для обмеженої зони можна використовувати систему фільтрації або систему бейджів для контролю доступу, а охоронна зона, що включає зону тримання осіб, які доставляються під конвоєм, має піддаватися посиленій охороні з обмеженим доступом через окремий вхід (пункти 100–107 Керівних принципів організації та доступу до судових приміщень, прийнятих Європейською комісією з ефективності правосуддя (2014 р.)) [38]).

Висновки. З огляду на потребу визначення перспектив удосконалення кримінологічної діяльності уповноважених суб'єктів щодо забезпечення безпеки правосуддя в Україні за результатами дослідження зроблено такі теоретичні висновки і рекомендації практичного спрямування:

1) міжнародні стандарти забезпечення безпеки правосуддя – це закріплені у міжнародних актах і документах норми, принципи, рекомендації, правила, критерії щодо забезпечення безпеки в будівлі (приміщеннях/території) суду, особистої безпеки та захисту професійної діяльності осіб, які здійснюють правосуддя (суддів і присяжних (беруть участь у його здійсненні) та їх близьких родичів, а також інших осіб, які сприяють його здійсненню, забезпечують функціонування суду та його безпеку, інших учасників судового процесу, систем даних та організаційних систем, у тому числі електронного правосуддя, від криміногенних ризиків, загроз і впливів;

2) фактично єдиного уніфікованого міжнародного документа з безпеки правосуддя немає, а всі принципи, рекомендації, правила, критерії щодо її забезпечення розпорочені по різних за своєю юридичною силою та сферою дії міжнародним документам;

3) до основних спеціальних міжнародних принципів забезпечення безпеки правосуддя доцільно відносити: а) забезпечення особистої безпеки суддів; б) забезпечення різних рівнів безпеки в будівлі (приміщеннях/території) судів (залежно від типу справи), а також зональних заходів безпеки; в) забезпечення державою належної ресурсної підтримки заходів, пов'язаних із забезпеченням гідного рівня особистої безпеки суддям; г) заборона неправомірного впливу на суддів, спонуки, тиску, погроз або втручання в діяльність судових органів під час вирішення переданих їм справ; д) забезпечення безпеки приватного життя й конфіденційності суддів; е) забезпечення безпеки і захисту систем даних та організаційних систем, у тому числі електронного правосуддя.

Список використаних джерел

1. Бойко В. Ф. «Мала» судова реформа в Україні: необхідність, сутність, проблеми та перспективи : навч. посіб. Київ : МАУП, 2002. 72 с.
2. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки : Указ Президента України від 11.06.2021 № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>.
3. Реєстр повідомлень суддів про втручання в діяльність. *Вища рада правосуддя* : вебсайт. URL: <https://hcj.gov.ua/intervention>.
4. Судова статистика. *Судова влада України* : веб-сайт. URL: https://court.gov.ua/insh/sudova_statystyka/.
5. Бринцев В. Д. Система організаційного забезпечення судової влади України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2010. 481 с.
6. Бордун О. В. Методика забезпечення безпеки судової влади. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2020. № 27. С. 98–102.
7. Яковлева В. С. Запобігання втручанням у діяльність судових органів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 74. Ч. 2. С. 123.
8. Христова Ю. В. Правосуддя як об'єкт кримінологічного захисту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4. С. 292–298. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/NV_4/NV_4-2022-292-298.pdf.
9. Мозоль С. А. Особливості поняття та змісту кримінологічної безпеки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. Ч. 3. С. 219–224.
10. Мельничук Т. В. Кримінологічна безпека: сутність та концептуальне обґрунтування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. № 60. С. 132–138.
11. Шаблюстий В. В. Безпековий вимір кримінального права України: людиноцентристське дослідження : монографія. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Ліра-ЛТД, 2015. 420 с.

12. Рішення Конституційного Суду України (Велика палата) у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовт. 2020 р. № 13-р/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>.
13. Литвинов О. М. Кримінологічна стратегія як компонент стратегії національної безпеки України. *Право і безпека*. 2010. № 3. С. 137–141.
14. Титаренко О. О. Служба судової охорони – новий суб’єкт в механізмі забезпечення кримінологічної безпеки. *Кримінологічна безпека населених пунктів : матеріали Міжнародної науково-практ. конф., 31 лип. 2020 р.* Маріуполь : ВД «Дакор», 2020. С. 346–350.
15. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В. Міжнародно-правові стандарти прав людини : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2019. 184 с.
16. Хойнацький М. Основи стандартизації. *Вісник Книжкової палати*. 2001. № 11. С. 32–35.
17. Про стандартизацію : Закон України від 5.06.2014 № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>.
18. Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 560 с.
19. Бабенко А. М., Бусол О. Ю., Костенко О. М. Кримінологія : підручник / за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
20. Титаренко О. О. Державне програмування протидії злочинності в Україні : монографія. Харків : Промарт, 2019. 698 с.
21. The United Nations Congresses on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. *United Nations Office on Drugs and Crime* : website. URL: <https://www.unodc.org/congress/en/previous-congresses.html>.
22. Кіотська декларація щодо розширення можливостей попередження злочинів, кримінального правосуддя та верховенства права: на шляху до виконання програми сталого розвитку до 2030 року, прийнята 14 Конгресом ООН з попередження злочинності та кримінального правосуддя (Кіото, Японія, 7–12 березня 2021 року). ООН Нью-Йорк. 2021. URL: https://www.probaton.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/17_Kyoto_Declaration_V2102815-Ukr-PravoJustice.pdf.
23. Голіна В. В., Лукашевич С. Ю., Колодяжний М. Г. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні : монографія. Харків : Право, 2012. 304 с.
24. Джужа О. М., Михайленко П. П., Кулик О. Г. Курс кримінології. Загальна частина : підручник : у 2 кн. / за заг. ред. О. М. Джужі. Київ : Юрінком–Інтер, 2001. 352 с.
25. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. Київ : Паливода А. В., 2006. 264 с.
26. Даньшин І. М., Голіна В. В., Кальман О. Г., Лисодєд О. В. Кримінологія. Загальна та особлива частини : підручник / за ред. І. М. Даньшина. Харків : Право, 2003. 352 с.
27. Головкін Б. М., Голіна В. В., Лисодєд О. В. Кримінологія : підручник / за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків : Право, 2020. 384 с.
28. Мозоль С. А. Кримінологічна безпека в Україні : феномен та наукові засади забезпечення : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 34 с.
29. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН з профілактики злочинності і поводження з правопорушниками від 29 лист. та 13 груд. 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text.
30. Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів щодо незалежності судових органів, прийняті резолюцією Економічної та соціальної Ради ООН 1989/60 та схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15 груд. 1989 р. URL: <http://www.judges.org.ua/article/d4.htm>.
31. Рекомендація СМ/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи «Державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов’язки», ухвалені Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098 засіданні заступників міністрів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text.
32. Висновок № 8 (2006) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи з питання «Роль суддів у захисті верховенства права та прав людини в контексті тероризму», схвалено на 7-у засіданні Консультативної ради європейських суддів 8–10 листоп. 2006 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_8_2006_2006_11_10.pdf.
33. Загальна (Універсальна) хартія суддів, ухвалена 17 лист. 1999 р. Центральною Радою Міжнародної Асоціації Суддів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j63#Text.
34. Висновок № 14 (2011) Консультативної ради європейських суддів «Судочинство та інформаційні технології», прийнятий на 12-му пленарному засіданні 7–9 листопада 2011 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_14_2011_2011_11_9.pdf.
35. Висновок № 17 (2014) Консультативної ради європейських суддів «Щодо оцінювання

діяльності суддів, якості правосуддя і поваги до незалежності судової влади», прийнятий 24 жовт. 2014 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_17_2014_2014_10_24.pdf.

36. Рекомендація Рес (2001) 2 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо побудови та перебудови судових систем та правової інформації в економічній спосіб, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи на 743 засіданні заступників міністрів 28 лют. 2001 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2001_2_2001_02_28.pdf.

37. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ, 2015. 708 с.

38. Guidelines on the organisation and accessibility of court premises. Document adopted by the CEPEJ at its 24th Plenary meeting 11-12 December 2014) URL: <https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej/25-kerivni%20principu%20dostupu.pdf>.

Надійшла до редакції 02.06.2023

References

1. Boiko, V. F. (2002) «Mala» sudova reforma v Ukraini: neobkhdnist, sutnist, problemy ta perspektvyu [«Small» judicial reform in Ukraine: necessity, essence, problems and prospects] : navch. posib. Kyiv : MAUP, 72 p. [in Ukr.].

2. Pro Stratehiiu rozvytku systemy pravosuddia ta konstytutsiinoho sudochynstva na 2021-2023 roky [About the Strategy for the Development of the Justice System and Constitutional Judiciary for 2021-2023] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 11.06.2021 № 231/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>. [in Ukr.].

3. Reiestr povidomlen suddiv pro vtruchannia v diialnist. Vyshcha rada pravosuddia [Register of notifications of judges on interference in activities. The Supreme Council of Justice] : vebсайт. URL: <https://hcj.gov.ua/intervention>. [in Ukr.].

4. Sudova statyka. Sudova vlada Ukrainy [Judicial statics. Judicial power of Ukraine] : vebсайт. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/. [in Ukr.].

5. Bryntsev, V. D. (2010) Systema orhanizatsiinoho zabezpechennia sudovoi vlady Ukrainy [The system of organizational support of the judiciary of Ukraine] : dys. ... d-ra yuryd. nauk : 12.00.10 / Nats. yuryd. akademiia Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 481 p. [in Ukr.].

6. Bordun, O. V. (2020) Metodyka zabezpechennia bezpeky sudovoi vlady [Methods of ensuring the security of the judiciary]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*. № 27, pp. 98–102. [in Ukr.].

7. Iakovleva, V. S. (2022) Zapobihannia vtruchanniu u diialnist sudovykh orhaniv [Prevention of interference in the activities of judicial bodies]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriia : Pravo*. Issue 74, Part 2, p. 123. [in Ukr.].

8. Khrystova, Yu. V. (2022) Pravosuddia yak ob'ekt kryminolohichnogo zakhystu [Justice as an object of criminological protection]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vntrishnikh sprav*. № 4, pp. 292–298. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2023/02/NV_4/NV_4-2022-292-298.pdf. [in Ukr.].

9. Mozol, S. A. (2016) Osoblyvosti poniattia ta zmistu kryminolohichnoi bezpeky [Peculiarities of the concept and content of criminological security]. *Naukovyi visnyk publichnogo ta pryvatnogo prava*. Issue 2, Part 3, pp. 219–224. [in Ukr.].

10. Melnychuk, T. V. (2011) Kryminolohichna bezpeka: sutnist ta kontseptualne obgruntuvannia [Criminological security: essence and conceptual justification]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. № 60, pp. 132–138. [in Ukr.].

11. Shablysty, V. V. (2015) Bezpekovi vymir kryminalnogo prava Ukrainy: liudynotsentrystske doslidzhennia [The security dimension of the criminal law of Ukraine: a human-centered study] : monohrafiia. Dnipro : Dnipropetr. derzh. un-t vntr. sprav. Lira-LTD, 420 p. [in Ukr.].

12. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (Velyka palata) u spravi za konstytutsiinym podanniam 47 narodnykh deputativ Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen Zakonu Ukrainy «Pro zapobihannia koruptsii», Kryminalnogo kodeksu Ukrainy vid 27 zhovt. 2020 r. № 13-r/2020 [The decision of the Constitutional Court of Ukraine (Grand Chamber) in the case based on the constitutional submission of 47 People's Deputies of Ukraine regarding the conformity with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of certain provisions of the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption», the Criminal Code of Ukraine dated October 27. 2020 No. 13/2020]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text> [in Ukr.].

13. Lytvynov, O. M. (2010) Kryminolohichna stratehiia yak komponent stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Criminological strategy as a component of the national security strategy of Ukraine]. *Pravo i bezpeka*. № 3, pp. 137–141. [in Ukr.].

14. Tytarenko, O. O. (2020) Sluzhba sudovoi okhorony – novyi sub'ekt v mekhanizmi zabezpechennia kryminolohichnoi bezpeky. [The court security service is a new entity in the mechanism of ensuring criminological security]. *Kryminolohichna bezpeka naselenykh punktiv : materialy Mizhnarodnoi nauково-prakt. konf., 31 lyp. 2020 r. Mariupol* : VD «Dakor», ph. 346–350. [in Ukr.].

15. Nalyvaiko, L. R., Stepanenko, K. V. (2019) Mizhnarodno-pravovi standarty prav liudyny [International legal standards of human rights] : navch. posib. Dnipro : DDUVS, 184 p. [in Ukr.].

16. Khoynatskyi, M. (2001) Osnovy standartyzatsii [Basics of standardization]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*. № 11, pp. 32–35. [in Ukr.].

17. Pro standartyzatsiiu [About standardization] : Zakon Ukrainy vid 5.06.2014 r. № 1315-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text>. [in Ukr.].
18. Krusian, A. R. (2010) Suchasnyi ukrainskyi konstytutsionalizm [Modern Ukrainian constitutionalism] : monohrafiia. Kyiv : Yurinkom Inter, 560 p. [in Ukr.].
19. Babenko, A. M., Busol, O. Yu., Kostenko, O. M. (2018) Kryminolohiia [Criminology] : pidruchnyk / za zah. red. Yu. V. Nikitina, S. F. Denysova, Ye. L. Streltsova. 2 he vyd., pererob. ta dopov. Kharkiv : Pravo, 416 p. [in Ukr.].
20. Tytarenko, O. O. (2019) Derzhavne prohramuvannia protydii zlochynnosti v Ukraini [State crime prevention programming in Ukraine] : monohrafiia. Kharkiv : Promart, 698 p. [in Ukr.].
21. The United Nations Congresses on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. United Nations Office on Drugs and Crime : website. URL: <https://www.unodc.org/congress/en/previous-congresses.html>.
22. Kiotska deklaratsiia shchodo rozshyrennia mozhlyvosti poperedzhennia zlochyniv, kryminalnoho pravosuddia ta verkhovenstva prava: na shliakhu do vykonannia prohramy staloho rozvytku do 2030 roku, pryiniata 14 Konhresom OON z poperedzhennia zlochynnosti ta kryminalnoho pravosuddia (Kioto, Yaponiia, 7–12 bereznia 2021 roku) [Kyoto Declaration on Empowering Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: Towards the 2030 Agenda for Sustainable Development, adopted by the 14th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice (Kyoto, Japan, 7-12 March 2021)]. OON Niu-York. 2021. URL: https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2021/10/17_Kyoto_Declaration_V2102815-Ukr-PravoJustice.pdf. [in Ukr.].
23. Holina, V. V., Lukashevych, S. Yu., Kolodiaznyi, M. H. (2012) Derzhavne prohramuvannia i rehionalne planuvannia zakhodiv zapobihannia zlochynnosti v Ukraini [State programming and regional planning of crime prevention measures in Ukraine] : monohrafiia. Kharkiv : Pravo, 304 p. [in Ukr.].
24. Dzhuzha, O. M., Mykhailenko, P. P., Kulyk, O. H. (2001) Kurs kryminolohii. Zahalna chastyna [Criminology course. General part] : pidruchnyk : u 2 kn. / za zah. red. O. M. Dzhuzhi. Kyiv : Yurinkom–Inter, 352 p. [in Ukr.].
25. Ivanov, Yu. F., Dzhuzha, O. M. (2006) Kryminolohiia [Criminology] : navch. posib. Kyiv : Palyvoda A. V., 264 p. [in Ukr.].
26. Danshyn, I. M., Holina, V. V., Kalman, O. H., Lysodied, O. V. (2003) Kryminolohiia. Zahalna ta osoblyva chastyny [Criminology. General and special parts] : pidruchnyk / za red. I. M. Danshyna. Kharkiv : Pravo, 352 p. [in Ukr.].
27. Holovkin B. M., Holina V. V., Lysodied O. V. (2020) Kryminolohiia [Criminology] : pidruchnyk / za zah. red. B. M. Holovkina. Kharkiv : Pravo, 384 p. [in Ukr.].
28. Mozol S. A. (2018) Kryminolohichna bezpeka v Ukraini : fenomen ta naukovi zasady zabezpechennia [Criminological security in Ukraine: phenomenon and scientific principles of security] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra yuryd. nauk : 12.00.08. Kharkiv, 34 p. [in Ukr.].
29. Osnovni pryntsypy nezalezhnosti sudovykh orhaniv, skhvaleni rezoliutsiiamy 40/32 ta 40/146 Heneralnoi Asamblei OON z profilaktyky zlochynnosti i povodzhennia z pravoporushnykamy vid 29 lyst. ta 13 hrud. 1985 r. [The main principles of independence of judicial bodies, approved by resolutions 40/32 and 40/146 of the UN General Assembly on crime prevention and treatment of offenders dated November 29. and December 13 1985]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text. [in Ukr.].
30. Rekomendatsii shchodo efektyvnoho vprovadzhennia Osnovnykh pryntsypiv shchodo nezalezhnosti sudovykh orhaniv, pryiniati rezoliutsiieiu Ekonomichnoi ta sotsialnoi Rady OON 1989/60 ta skhvaleni rezoliutsiieiu Heneralnoi Asamblei OON 44/162 vid 15 hrud. 1989 r. [Recommendations on the effective implementation of the Basic Principles regarding the independence of judicial bodies, adopted by the resolution of the Economic and Social Council of the United Nations 1989/60 and approved by the resolution of the General Assembly of the United Nations 44/162 of December 15. 1989]. URL: <http://www.judges.org.ua/article/d4.htm>. [in Ukr.].
31. Rekomendatsiia CM/Rec (2010) 12 Komitetu Ministriv Rady Yevropy «Derzhavam-chlenam shchodo suddiv: nezalezhnist, efektyvnist ta oboviazky», ukhvaleni Komitetom Ministriv Rady Yevropy 17 lystopada 2010 r. na 1098 zasidanni zastupnykiv ministriv [Recommendation CM/Rec (2010) 12 of the Committee of Ministers of the Council of Europe «To the Member States regarding judges: independence, effectiveness and duties», adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on November 17, 2010 at the 1098th meeting of deputy ministers]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a38#Text. [in Ukr.].
32. Vysnovok № 8 (2006) Konsultatyvnoi rady yevropeiskykh suddiv do uvahy Komitetu Ministriv Rady Yevropy z pytannia «Rol suddiv u zakhysti verkhovenstva prava ta prav liudyny v konteksti teroryzmu», skhvaleno na 7-u zasidanni Konsultatyvnoi rady yevropeiskykh suddiv 8–10 lyst. 2006 r. [Conclusion No. 8 (2006) of the Advisory Council of European Judges to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the issue «The role of judges in protecting the rule of law and human rights in the context of terrorism», approved at the 7th meeting of the Advisory Council of European Judges, November 8-10. 2006]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_8_2006_2006_11_10.pdf.
33. Zahalna (Universalna) khartiia suddi, ukhvalena 17 lyst. 1999 r. Tsentralnoiu Radoiu

Mizhnarodnoi Asotsiatsii Suddiv [General (Universal) Charter of Judges, adopted on November 17, 1999 by the Central Council of the International Association of Judges]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j63#Text 34. Vysnovok № 14 (2011) Konsultatyvnoi rady yevropeiskyykh suddiv «Sudochynstvo ta informatsiini tekhnolohii», pryiniaty na 12-mu plenarnomu zasidanni 7–9 lystopada 2011 r. [Opinion No. 14 (2011) of the Advisory Council of European Judges «Judiciary and Information Technologies», adopted at the 12th plenary session on November 7-9, 2011]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_14_2011_2011_11_9.pdf. [in Ukr.].

35. Vysnovok № 17 (2014) Konsultatyvnoi rady yevropeiskyykh suddiv «Shchodo otsiniuvannia diialnosti suddiv, yakosti pravosuddia i povahy do nezalezhnosti sudovoi vlady», pryiniaty 24 zhovt. 2014 r. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/r_17_2014_2014_10_24.pdf [Conclusion No. 17 (2014) of the Consultative Council of European Judges «Regarding the evaluation of the performance of judges, the quality of justice and respect for the independence of the judiciary», adopted on October 24, 2014]. [in Ukr.].

36. Rekomendatsiia Rec (2001) 2 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo pobudovy ta perebudovy sudovykh system ta pravovoi informatsii v ekonomichnyi sposib, ukhvalena Komitetom Ministriv Rady Yevropy na 743 zasidanni zastupnykiv ministriv 28 liut. 2001 r. [Recommendation Rec (2001) 2 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the construction and restructuring of judicial systems and legal information in an economic manner, adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe at the 743 meeting of deputy ministers on February 28, 2001]. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rec_2001_2_2001_02_28.pdf. [in Ukr.].

37. Ievropeiski ta mizhnarodni standarty u sferi sudochynstva [European and international standards in the field of justice]. Kyiv, 2015. 708 p. [in Ukr.].

38. Guidelines on the organisation and accessibility of court premises. Document adopted by the CEPEJ at its 24th Plenary meeting 11-12 December 2014). URL: <https://old.vkksu.gov.ua/userfiles/doc/cepej/25-kerivni%20pryncupu%20dostupu.pdf>.

ABSTRACT

Yuliia Khrystova. International standards for ensuring the security of justice. Current problems of ensuring the security of justice in Ukraine are highlighted. Based on the results of the analysis of national legislation, international documents, as well as reference and scientific literature, it is suggested that the international standards for ensuring the security of justice should be understood as the norms, principles, recommendations, rules, criteria for ensuring security in the building (premises/territory) of the court established in international acts and documents. personal safety and protection of professional activity of persons who administer justice (judges and jurors (participating in its implementation) and their close relatives, as well as other persons who contribute to its implementation, ensure the functioning of the court and its security, other participants in the judicial process, data systems and organizational systems, including electronic justice, from criminogenic risks, threats and influences.

It was established that in fact there is no unified international document on the security of justice, and all principles, recommendations, rules, criteria for its provision are scattered among international documents of different legal force and scope.

The proposition that the main special international principles of ensuring the security of justice should include: a) ensuring the personal safety of judges; b) ensuring different levels of security in the building (premises/territory) of courts (depending on the type of case), as well as zonal security measures; c) provision by the state of adequate resource support for measures related to ensuring a decent level of personal security for judges; d) prohibition of undue influence on judges, inducements, pressure, threats or interference in the activities of judicial bodies during the resolution of cases assigned to them; e) ensuring the safety of private life and confidentiality of judges; f) ensuring security and protection of data systems and organizational systems, including electronic justice.

Keywords: *justice, security of justice, international standards, criminological security.*